

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DENETİM ODAKLARINI ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER YARDIMIYLA TESPİT ETMEYE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

Doç.Dr. Ufuk DURNA
Akdeniz Üniversitesi
Alanya İşletme Fakültesi
udurna@akdeniz.edu.tr

Arş.Gör. Faruk Kerem ŞENTÜRK
Akdeniz Üniversitesi
Alanya İşletme Fakültesi
fkcenturk@akdeniz.edu.tr

ÖZET

Kişilik etmenini farklı bir bakış açısıyla değerlendiren denetim odağı kavramı, araştırmacılar tarafından yıllardır farklı değişkenler ile ilişkileri bakımından incelenmektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin denetim odaklarını (iç veya dış denetimli) tespit etmek ve sahip olunan denetim odaklarının farklı demografik değişkenler üzerindeki etkilerini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Niğde Üniversitesi'nde eğitim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Üniversiteye bağlı bulunan dört fakültede (Eğitim, İ.İ.B.F., Mühendislik, Fen-Edebiyat) eğitim gören ve tesadüfi olarak seçilen 400 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin sahip olduğu denetim odaklarının eğitim görülen fakülte ve aile reisinin mesleğine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Denetim Odağı, Kişilik, Üniversite Öğrencileri.

A STUDY TO DETERMINE THE LOCUS OF CONTROL OF UNIVERSITY STUDENTS WITH THE CONTRIBUTION OF DIFFERENT VARIABLES

ABSTRACT

Locus of Control (LOC) concept which assesses the "personality factor" with a different view has been studied in relation to a wide range of variables over the past years. In this study, we aim to determine the locus of control orientations of university students, whether they have internal or external LOC, and to investigate the effect of LOC orientations possessed by the students on the demographic variables. Our sample consists of the undergraduate students in Niğde University. The data are collected from the randomly selected undergraduate students attending to the four faculties of the University, namely Faculty of Education, Economics and Administrative Sciences, Engineering, Science and Literature. As a result it is found that locus of control orientations of university students were significantly different with respect to students' faculty she or he attends to and occupation of house hold.

Keywords: Locus of Control, Personality, University Students.

1. GİRİŞ

Bazı bireyler hayatlarını kendi kararları ile yönlendirdiğine inanırken bazıları kaderin, talihin ve şansın hayatlarını yönlendirdiğine inanmaktadır. Buna göre bazı insanlar başarı veya başarısızlıklarını da kendi sorumluluğunda değerlendirmekte veya çevresel koşulların üzerine yıkmaktadır. Rotter (1989) kişilik bakımından insanları iç denetimli ve dış denetimli olarak iki grup altında incelemiş ve içten denetimli insanları çevrelerini kendi yararlarına değiştirebileceklerine inananlar ve dıştan denetimlileri ise çevrenin denetimi altında olduğuna inananlar olarak tanımlamıştır.

Ülkemizde insanların önemli bir çoğunluğu başarısızlıklarının sorumluluğunu çevresel koşullarla açıklamaya çalışmakta ve sorumluluktan kaçma eğiliminde bulunmaktadır. Oysaki başarısızlık kişisel sorumluluk ile birlikte ele alınıp nedenleri araştırılırsa, başarı daha hızlı ve kolay bir şekilde elde edilebilecektir. Bu nedenle Rotter'ın tanımıyla içten denetimli bireyler başarıya daha yatkındır.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin denetim odaklarının oluşmasında etkili olan birkaç faktör ele alınacak ve denetim odağının birkaç değişken üzerindeki etkisi değerlendirilmeye çalışılacaktır. Böylelikle bireylerin başarıya yatkın olan içten denetimli yapıya sahip olmasını sağlayacak etmenler ortaya çıkarılacaktır.

2. KONTROL ODAĞI KAVRAMI (LOCUS OF CONTROL)

Kişiliğin bir boyutu olarak ele alınan denetim odağı kavramı ortaya atılışının üzerinden geçen 35 yılı aşkın bir süredir birçok araştırmaya konu olmuş ve çok sayıda kişilik değişkeniyle ya da davranışla ilişkisi incelenmiştir (Dağ, 1991). Rotter tarafından ortaya konulan denetim odağı kavramı toplumsal öğrenme kuramını temel almıştır. Toplumsal öğrenme kuramına göre davranış sonuçlarının başarı ya da başarısızlık olacağına ilişkin beklentiler, gerçekleşen sonuçları ve oluşumu sırasındaki psikolojik sorunların bir işlevidir. Kısaca davranış bu üç değişkenin birlikte oluşturduğu bir sonuçtur. Rotter'ın denetim odağı kavramı ise bu üç değişkenden ilgi ile alakalıdır (Dönmez, 1983:37).

Kontrol odağı, tek başına bir pekiştirici olmaktan daha çok, bireyin davranışının sıklığını kontrol eden ve pekiştiricilerin neye yol açtığına yönelik inanç ve beklentilerini ifade eden bir yapıdır (Akın, 2007:9).

Rotter'e göre denetim odağı inancı bireylerin geçmişlerindeki pekiştirici yaşantılarına dayalı olarak davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine veya kendi dışlarındaki odakların (örn; şans, talih, kader, Tanrı vb.) kontrollerine bağlamaları sonucu oluşan bir özelliktir. Bazı bireyler, iç-dış denetim odağı inancı boyutunun uç noktalarında bazıları da ortalarında yer alabilmektedirler (Tümekaya, 1998:1).

Bireyler başarılı oldukları durumlarda içsel kontrol odaklı, başarısız oldukları durumlarda ise dışsal kontrol odaklı olmayı daha fazla tercih ederek bilişsel ve duygusal denge sağlama ve benliğe hizmet eden yargılarda bulunma eğilimi gösterirler (Akın, 2007:9).

Bireyin denetim odağını, inancının içten ya da dıştan algılamasına etki eden çevresel faktörler içinde fiziksel çevredeki hareket özgürlüğü kadar, genel olarak çevrenin eğitim düzeyi, dinsel inançlar, kadercilik ve benzeri diğer toplumsal çevre

değişkenleri de içten ya da dıştan denetimli olma üzerinde etkilidir (Yağışan vd., 2007:596).

Denetim odağı, karar verme davranışını doğrudan etkileyen bir kişilik özelliğidir ve denetim odağının gelişiminde, ergenlik dönemi önemlidir. Çünkü bu dönemde ergenin içten veya dıştan denetimli olmasına bağlı olarak, karar verirken sergileyeceği davranışlar da farklılaşabilmektedir. İçten denetimli bir ergen, kararlarının üzerinde kendisinin etkili olduğunun farkındadır ve kararlarının sonuçlarının sorumluluklarını üstlenmiştir. Dıştan denetimli bir ergen ise, şans ya da diğer insanların kendi yaşantısını kontrol ettiğine inandığı için karar vermeyi bile düşünmeyebilir (Gordon, 1996'dan Akt. Candangil ve Ceyhan, 2006:72).

Denetim odağı kavramı ile ilgili literatürde sağlık psikolojisi, örgütsel psikoloji, örgütsel inanç, yaş-cinsiyet-kültür denetim odağı ilişkisi gibi farklı konularda çalışmalar yapılmıştır. Wood ve diğerleri (2009) denetim odağı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi, Bartel (1971) denetim odağı ile ilkökul öğrencilerinin başarısı arasındaki ilişkiyi, Basım ve diğerleri (2009) ise kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarında kontrol odağının rolünü belirlemeye yönelik çalışmalar yapmışlardır.

Çalışmamızın temel konusu öğrencilerin denetim odaklarının farklı değişkenler tarafından nasıl etkilendiğini tespit etmektir. Sardoğan ve diğerleri (2006) "İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programını" bir değişken olarak ele alarak üniversite öğrencilerinin denetim odağı düzeylerine etkisini belirlemeye yönelik bir çalışma gerçekleştirmiş ve programa katılan öğrencilerin denetim odağı düzeylerinde, programa katılmayan öğrencilere göre içten denetimlilik doğrultusunda anlamlı düzeyde değişme olduğu tespit edilmiştir. Anderson ve Schneier (1978) öğrencilerinin denetim odağı ile liderlik davranışları ve liderlik performansı arasındaki ilişkiyi araştırmış ve içten denetimli kişilerin grup içinde liderliği daha kolay ele geçirdiğini tespit etmiştir. Gürol ve Atsan (2006) üniversite öğrencilerinin girişimcilik karakteristiklerini belirlemeye yönelik bir çalışma gerçekleştirmiş ve içten denetimli kişilerin daha girişimci yapıda olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Deryakulu (2002) üniversite öğrencilerinin denetim odağı ve epistemolojik inançların öğretim materyalini kavramayı denetleme türü ve düzeyi ile ilişkisini tespit etmeye yönelik bir çalışma yapmış ve iç denetim odağı yönelimli öğrenciler, basılı bir öğretim materyalini kavramalarını dış denetim odağı yönelimli öğrencilere göre anlamlı olarak daha sık denetledikleri sonucuna varmıştır. Çelik (1995) tarafından üniversite öğrencilerinin denetim odağının üniversite tercih sıralamasına ve başarısına etkisini araştırmış ve içten denetimli öğrencilerin akademik başarılarının dıştan denetimli öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Durak (1997) meslek yüksekokulu öğrencilerinin özsaygı değerleri ile denetim odağı düzeyi arasındaki ilişkiyi, Onur (2003) üniversite öğrencilerinin yabancı dil başarısının yabancı dil öğrenmeye ilişkin tutum, özsaygı ve denetim odağı açısından incelenmesi üzerinde, Derelioğlu (2004) üniversite öğrencilerinde eleştirel düşünme ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi, Bilgin (2010) üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenlere ve denetim odağına göre problem çözme beceri algıları üzerinde araştırmalar yapmışlardır. Dağ (1991) tarafından Rotter'ın iç-dış kontrol odağı ölçeği (RİDKOÖ)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği ile ilgili bir çalışma gerçekleştirmiş ve kullanılan ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmacılar tarafından tespit edilen genel kanı, içten denetimli öğrencilerin genel anlamda bilişsel ve metabilşsel stratejileri daha sık kullanma, kendi bilgi ve becerilerindeki gelişimi daha çok sınama ve dıştan denetimli öğrencilere kıyasla daha başarılı oldukları yönündedir.

3. İÇ DENETİM ODAĞI

Denetim odağının içten denetim ucuna yakın olan kişiler, yaşadığı olayların, çerçevesinde olup bitenlerin kendi denetimleri altında olduğuna ve yaşamlarını istedikleri yöne çevirebileceklerine inanmaktadırlar. Başarısızlıklarının sebebini dış faktörlerde aramadan, kendi davranışlarında arayabilmektedirler. Kendi düşüncelerine önem vermekte ve başkalarının baskılarına yenik düşmeden kendi kararlarını uygulayabilmektedirler. Karar vermeden önce çok yönlü düşünmekte, olayların sonuçlarını göz önüne alarak karar vermektedirler. İçten denetimli kişiler işlerini severek yapmaktadırlar ve daha verimlidirler. Sorumluluklarını bilen, güvenilir ve uyumlu davranışlar gösteren kişilerdir (Dönmez, 1983:39).

İç kontrol odağına sahip bireyler, gelecekteki davranışlarını belirlemede kendilerine katkı sağlayacağına inandıkları çevresel uyarıcı ya da değişimlere dış kontrol odağına sahip bireylerden daha fazla duyarlılık gösterirler; çevresel koşulları değiştirme konusunda daha fazla adım atarlar ve yeteneklerine veya başarı ya da başarısızlıklarına daha fazla önem verirler. Bunun yanında, iç kontrol odağına sahip bireyler, yaşamlarının herhangi bir boyutuyla ilgili olarak mutsuz olduklarında, bunu kendi çabalarıyla değiştirebileceklerine inanırken, dış kontrol odağına sahip bireyler, yaşamlarını yönlendirme konusunda çaresizlik yaşama eğilimindedirler ve yaşamlarındaki bazı ödüllerin kendi çabalarından kaynaklanmadığına, yalnızca doğru zamanda doğru yerde olmanın getirdiği bir rastlantı olduğuna inanırlar (Solmuş, 2004:196).

4. DIŞ DENETİM ODAĞI

Bir pekiştirme özne tarafından onun bazı davranışlarını izleyen fakat başlangıçta onun davranışına bağlı olmadan var olarak algılandığında bu durum tipik olarak şans, kader ve kısmetin sonuçları olarak algılanmaktadır. Ya da onu çevreleyen büyük, karmaşık güçler nedeniyle tahmin edilemez olarak algılanır. Bir olay ya da durum birey tarafından bu yolla yorumlandığında bu inanç dış kontrol olarak tanımlanır (Küçükkaragöz, 1998:26).

Dıştan denetimli kişiler içinde yaşadıkları sosyal çevrenin kurallarına uymayı görev saymaktadırlar. Davranışlarını “başkaları ne der?” düşüncesiyle belirleyebilmekte ve başkalarının baskılarına yenik düşebilmektedirler. Çoğu kez kendi mutluluklarını bir başkasına bağımlılıkta (Örn: anne-baba, eş vb.) ve onları mutlu etmekte arayabilmektedirler (Alisinanoğlu, 2003:98).

İç kontrol inancına sahip kişiler, amaçlarına ulaşma olasılığı ile gösterdikleri çaba ve tecrübelerinden ders çıkarma yeteneği arasında doğru ilişki olduğuna inanmakta ve kendileri için zor hedefler koymaktadırlar. Buna karşılık, dış kontrol odaklı bireyler de gösterdikleri çaba ile bu çabanın sonucunda elde ettikleri netice arasında bir bağlantı olduğuna inanmayarak, başlarına gelen önemli olayların belirleyicisi olarak şans faktörünü görme eğilimindedirler (Bernardi, 2001).

5. YÖNTEM

Araştırmanın amacında belirtildiği üzere ilk olarak öğrencilerin denetim odakları tespit edilecek daha sonra sahip olunan denetim odaklarının ne tür demografik özelliklerle ilişkili olduğu ortaya konulacaktır. Bu doğrultuda öğrencilerin sahip olduğu denetim odağı ile okumakta olduğu fakülte/bölüm (H1), okuduğu sınıf (H2), cinsiyeti (H3), ikamet ettiği şehir (büyüdüğü şehir) (H4), yaşadığı (büyüdüğü) yerleşim birimi (H5), aile reisinin mesleği (H6), aile reisinin eğitim durumu (H7), hayatından memnun olma derecesi (H8) ve okuduğu kitap sayısı (H9) arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın evrenini Niğde Üniversitesi'nde eğitim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Bu fakültelerde eğitim gören öğrenci sayısı 7500'dür. Evren'den %95 güvenilirlik sınırları içerisinde ve %5'lik bir hata payı dikkate alınarak örneklem büyüklüğü 365 olarak hesap edilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2007:70). Üniversiteye bağlı bulunan dört fakültede eğitim gören ve tesadüfi olarak seçilen 400 öğrenciye anket uygulanması planlanmıştır. Anketlerin 380'i geri dönmüştür ve 377 tanesi analiz yapabilmek için uygun bulunmuştur.

Araştırmada Rotter'ın iç-dış kontrol odağı ölçeği (RİDKOÖ) anketi uygulanmıştır (Moorhead ve Griffin, 1992:105). Ön çalışma sonucu elde edilen veriler ile anketin güvenilirliği ölçülmüştür. Anket, en yaygın kullanılan yöntem olan Alpha (Cronbach) yöntemi ile güvenilirlik testine tabi tutulmuş ve Alpha katsayısı 0.7034 çıkmıştır. Bu sonuç kullanılan anketin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Tek Örneklem Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmış ve $p=0,000$ çıkmıştır. Verilerin homojenliğini test etmek amacı ile Homogeneity of Variance Testi uygulanmış ve $p=0,001$ ile $p=0,968$ değerleri arasında değiştiği görülmüştür. Bu sonuçlara göre elde edilen verilerin nonparametrik analiz yöntemleri ile analiz edilmesinin daha doğru olacağına karar verilmiştir. Bu doğrultuda verilerin analizi aşamasında Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H Testi kullanılmıştır.

6. BULGULAR

Öğrencilere yapılan anket doğrultusunda elde edilen demografik özellikler denetim odağı ile ilişkilendirildiği tabloda belirtilmiştir. Öğrencilerin sahip oldukları denetim odaklarına ait bilgiler tablo 1'de belirtilmiştir. Denetim odağının ilişkilendirildiği her özelliğe yönelik bir hipotez belirlenmiş ve ilişkiler ortaya konulmuştur.

Tablo 1: Öğrencilerin Sahip Olduğu Denetim Odakları

Denetim Odağı	Frekans	Yüzde	
İç Denetimli	184	48,8	
İç-Dış	103	27,3	
Dış Denetimli	90	23,9	
Total	377	100,0	

Tablo 1'de öğrencilerin %48.8'inin iç denetimli, %27.3'ünün iç-dış denetimli ve %23.9'unun dış denetimli olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta

öğrencilerin neredeyse yarısının iç denetimli yani kendi hayatlarını kendilerinin yönlendirdiğine inanmakta olmaları ve yaşadıkları başarısızlıkları kendi hatalarında arar bir yapıda olmalarıdır.

H1: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile okumakta olduğu fakülte/bölüm arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 2: Denetim Odağı ile Okunulan Fakülte İlişkisi

Fakülte	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İ.İ.B.F.	60	15,9	165,94	3	16,939	0,001
Mühendislik	61	16,2	152,16			
Fen-Edebiyat	112	29,7	208,08			
Eğitim	144	38,2	199,37			

Yapılan analiz sonucunda sahip olunan LOC ile tercih edilen fakülte/bölüm arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır ($\chi^2(2)=16,939$; $p=0,001$; $p<0,05$). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında Fen-Edebiyat fakültesine giden öğrencilerin özellikle mühendislik ve İ.İ.B.F. fakültelerine giden öğrencilere kıyasla daha dıştan denetimli olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim fakültesine giden öğrencilerin de mühendislik ve İ.İ.B.F. fakültelerine giden öğrencilere kıyasla daha dıştan denetimli olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere dayanarak H1 hipotezi kabul edilmiştir.

H2: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile okuduğu sınıf arasında anlamlı bir farklılık vardır

Tablo 3: Denetim Odağı ile Okunulan Sınıf Arasındaki İlişki

Sınıf	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
1. Sınıf	24	6,4	175,58	3	3,013	0,390
2. Sınıf	104	27,6	181,53			
3. Sınıf	124	32,9	172,74			
4. Sınıf	111	29,4	194,17			

Yapılan analiz sonucu kişilerin farklı sınıflarda okumalarının sahip oldukları denetim odakları üzerinde etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır ($\chi^2(3)=3,013$; $p=0,390$; $p>0,05$). H2 hipotezi reddedilmiştir.

H3: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık vardır

Tablo 4: Denetim Odağı ile Cinsiyet Arasındaki İlişki

Grup	N	Sıra Ortalaması	Yüzde	Sıra Toplamı	U	p
Erkek	219	187,28	58,1	41013,50	16923,5	0,694
Kız	158	191,39	41,9	30239,40		

Ancak yapılan analiz sonucunda cinsiyet faktörü ile sahip olunan denetim odağı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($U=16923,5$; $p=0,694$; $p>0,05$). Dolayısıyla H3 hipotezi reddedilmiştir.

H4: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile büyüdüğü şehrin yapısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 5: Denetim Odağı ile Yaşanılan Şehir Arasındaki İlişki

Şehir	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
Ankara	47	12,5	200,57	10	14,457	0,153
Adana	41	10,9	204,74			
Konya	15	4,0	162,77			
Kayseri	35	9,3	176,06			
Mersin	33	8,8	163,05			
Sivas	2	,5	212,50			
Hatay	18	4,8	172,36			
K.Maraş	5	1,3	121,20			
İstanbul	23	6,1	198,78			
Niğde	32	8,5	231,83			
Diğer	126	33,4	184,95			

Ancak yapılan analize göre bireyin yetiştiği-büyüdüğü yerin kişinin sahip olduğu denetim odağına etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2(10)=14,457$; $p=0,153$; $p>0,05$). Dolayısıyla H4 hipotezi reddedilmiştir.

H5: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile yaşadığı (büyüdüğü) yerleşim birimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 6: Denetim Odağı ile Yaşanılan Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki

Yerleşim Birimi	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İl	215	57,0	194,08	2	1,870	0,393
İlçe	117	31,0	179,73			
Köy	43	11,4	180,10			

Yapılan analiz sonucunda yaşanılan yer ile sahip olunan denetim odağı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($\chi^2(2)=1,870$; $p=0,393$; $p>0,05$). Bu sonuca göre H5 hipotezi reddedilmiştir. Yeşilyaprak (1988)'in çalışmasının sonuçları bizim sonucumuzu destekler niteliktedir.

H6: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile aile reisinin mesleği arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 7: Denetim Odağı ile Aile Reisinin Mesleği Arasındaki İlişki

Meslek	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Memur	86	22,8	209,30	18000,00	10681,000	0,028
Diğer	290	76,9	182,33	52876,00		

Yapılan analiz sonucunda sahip olunan denetim odağı ile bireyin aile reisinin mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($U=10681,0$; $p=0,028$; $p>0,05$). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında aile reisinin mesleği memur olanların dış denetimli bir yapıya sahip olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak H6 hipotezi kabul edilmiştir.

H7: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile aile reisinin eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 8: Denetim Odağı ile Aile Reisinin Eğitim Durumu Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İlkokul	186	49,3	186,29	2	3,553	0,169
Lise	92	24,4	177,97			
Üniversite	99	26,3	204,34			

Yapılan analiz sonucunda aile reisinin eğitim düzeyinin kişinin denetim odağını şekillendirmede etkili bir faktör olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2(2)=3,353$; $p=0,169$; $p>0,05$). Bu verilere dayanılarak H7 hipotezi reddedilmiştir.

H8: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile hayatından memnun olma derecesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 9: Denetim Odağı ile Hayattan Memnuniyet Düzeyi Arasındaki İlişki

Denetim Odağı	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
İç Denetimli	184	48,8	194,10	2	1,584	0,453
İç-Dış Denetimli	103	27,3	178,85			
Dış Denetimli	90	23,9	190,19			

Yapılan analiz sonucuna göre kişinin sahip olduğu denetim odağı hayattan memnun olma derecesine göre farklılık göstermemektedir ($\chi^2(2)=1,584$; $p=0,453$; $p>0,05$). Bu sonuca göre H8 hipotezi reddedilmiştir.

H9: Öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile okuduğu kitap sayısı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 10: Denetim Odağı ile Bir Yılda Okunan Kitap Arasındaki İlişki

Okunan Kitap Sayısı	N	Yüzde	Sıra Ortalaması	SD	χ^2	p
0	30	8	201,12	4	7,145	0,128
1-5	143	37,9	202,45			
6-10	84	22,3	176,39			
11-20	57	15,1	190,86			
20 ve üstü	63	16,7	167,83			

Yapılan analiz sonucuna göre bireyin okuduğu kitap sayısı ile sahip olduğu denetim odağı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($\chi^2(2)=7,145$; $p=0,128$; $p>0,05$). Bu sonuca göre H9 hipotezi reddedilmiştir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında farklı fakülte ve bölümlerde okuyan öğrencilerin demografik özellikleri dikkate alınarak bu özelliklerin kişilerin sahip oldukları denetim odakları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sahip olduğu denetim odağı ile okuduğu sınıfı, cinsiyeti, ailesinin yaşadığı şehir, yaşadığı (büyüdüğü) yerleşim birimi, aile reisinin eğitim durumu, hayatından memnun olma derecesi ve okuduğu kitap sayısı gibi değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Sonuç olarak öğrencilerin sahip oldukları denetim odakları ile okudukları fakülte/bölüm arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre Fen-Edebiyat ve Eğitim fakültesine giden öğrencilerin özellikle mühendislik ve İ.İ.B.F. fakültelerine giden öğrencilere kıyasla daha dıştan denetimli olduğu görülmektedir. Sayısal alanlar olan İ.İ.B.F. ve Mühendislik fakültelerinde okuyan öğrencilerin daha gerçekçi ve kesin veriler yolu ile düşünceleri kabul etmeleri bu öğrencilerin Eğitim ve Fen-Edebiyat fakültelerinde okuyan öğrencilere kıyasla daha iç denetimli olmasına neden olabilir. Kabul edilen diğer hipotezde ise öğrencinin sahip olduğu denetim odağı ile öğrencinin aile reisinin mesleği arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre aile reisinin mesleği memur olanların dış denetimli bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aytaç (2005) çalışmasında memurların iş yaşamında kazandığı değer ve davranışlarını bir süre sonra sosyal hayatına da taşıdığını ve bunun belli bir davranış seti oluşturduğunu belirtmektedir. Standart davranış kalıpları içinde yaşamayı benimsemiş bir kişiden yaratıcı ve denetimci bir yaşam tarzı beklenmesi zayıf olasılıklı bir varsayımdır. Aile reisi memur olan öğrencilerin, aile reisinin hareket ve davranışlarını benimsemesi de o kişinin denetim odağının oluşmasında etkili olabilmektedir.

Çocuklarının dışa açık ve kendi kararları ile hayatlarını idame ettirebilir bir şekilde yaşamalarını isteyen aile bireyleri küçük yaşlarda bu dürtüyü çocuklarına vermemelidirler. Aile reisinin mesleği ne olursa olsun kendi kararlarını alma, yaratıcı düşünce yapısını geliştirme, sorumluluk alabilme gibi davranışları çocuklarına küçük yaşlarda kazandırmaya çalışmalıdır. Burada görev sadece aileye değil eğitimcilere de düşmektedir. Küçükkaragöz (1998)'ün ilkökul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmaya göre iç denetimli öğretmenlerin öğrencilerinin de iç denetimli olduğu ve dış denetimli öğretmenlerin öğrencilerinin de dış denetimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada öğrencilerin küçük yaşlarda eğitim aldığı öğretmenlerin sahip oldukları kontrol odaklarının da çocukların kontrol odaklarının oluşumuna etki ettiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

İçten denetimliler yapacakları işi gözden geçirmeye, karar vermeye ve başarı için çaba sarfetmeye daha fazla zaman ayırır, başarılarına yardımcı olabilecek yaptıkları işe yada karşılaştıkları soruna ilişkin ipuçlarını daha iyi seçip kullanır ve bilişsel etkinliklerde dışsal denetimlilerden daha üstündürler (Dönmez, 1987:264). Tüm bu nedenler göz önünde bulundurulduğunda aileler çocuklarının gelişim çağında içten

denetimli bir yapı özelliğini kazanabilmesi için gerekli eğitim ve davranış kalıplarını öğretme eğiliminde olmalıdır.

Araştırmanın dört fakülte ile sınırlandırılması, değişkenlerin sınırlı tutulması ve kişilik yapısına bağlı olarak denetim odağının zor keşfedilmesi araştırmanın kısıtları arasında gösterilebilir. Yapılacak yeni çalışmaların üniversitelerin tüm fakültelerini kapsamaması, farklı değişkenler yardımı ile desteklenmesi ve kişilik yapısının göz önünde bulundurulması daha sağlıklı sonuçlara ulaşmada araştırmacılara yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akın, Ahmet (2007), “Akademik Kontrol Odağı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 34, 9-17.
- Alisinanoğlu, Fatma (2003), “Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 97-108.
- Anderson, Carl. R. ve Craig Eric Schneier, (1978), “Locus of Control, Leader Behavior and Leader Performance Among Management Students”, *The Academy of Management Journal*, Cilt 21, Sayı 4, 690-698.
- Aytaç, Ömer (2005), “Modern Bürokratik Kurumlar ve Baskı Düzenleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 249-278.
- Bartel, Nettie. R. (1971), “Locus of Control and Achievement in Middle Class and Lower Class Children”, *American Educational Research Association*, Washington D.C.
- Basım, H. Nejat, Fatih Çetin ve Cem Harun Meydan (2009), “Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 21, 57-69.
- Bernardi, Richard A. (2001), “A Theoretical Model for The Relationship Among Stress, Locus of Control and Longevity”, *Business Forum*, 26: 27-33.
- Bilgin, Aysel (2010), “Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenlere ve Denetim Odağına Göre Problem Çözme Beceri Algıları”, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çelik, Hakan (1995) “Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağının Üniversite Tercih Sıralamasına ve Başarısına Etkisi”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dağ, İhsan (1991), “Rotter'ın İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliliği”, *Psikoloji Dergisi*, Cilt 7, Sayı 26, 10-16.
- Derelioğlu, Yasemin (2004), “Üniversite Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme İle Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

- Deryakulu, Deniz (2002), "Denetim Odağı ve Epistemolojik İnançların Öğretim Materyalini Kavramayı Denetleme Türü ve Düzeyi İle İlişkisi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, No. 22, 55-61.
- Dönmez, Ali (1983), "Denetim Odağı (Locus of Control) ve Çevre Büyüklüğü", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 37-47.
- Dönmez, Ali (1987), "Denetim Odağı: Temel Araştırma Alanları", *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, 260-275.
- Durak, Hatice (1997), "Ankara Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Özsaygı Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- "Gordon, Courtney P. (1996), "Adolescent Decision Making: Abroadly Based Theory and Its Application to The Prevention of Early Pregnancy", *Adolescence*, 31, 123: 561- 585." Aktaran: Candangil, Seçil Özcan ve Ceyhan, A. Aykut, (2006), Denetim Odakları Farklı Lise Öğrencilerinin Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Karar Vermede Öz-Saygı ve Stres Düzeyleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 71-87.
- Gürol, Yonca ve Nuray Atsan (2006), "Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students", *Education and Training*, Cilt 48, Sayı 1, 25-38.
- Küçükkaragöz, Hadiye (1998), "İlkokul Öğretmenlerinde Kontrol Odağı ve Öğrencilerin Kontrol Odağının Oluşumuna Etkileri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- Moorhead, Gregory ve Griffin, Ricky.W. (1992), *Organizational Behaviour*, Third Edition, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Onur, Mustafa (2003), "Üniversite Öğrencilerinin Yabancı Dil Başarısının Yabancı Dil Öğrenmeye İlişkin Tutum, Özsaygı ve Denetim Odağı Açısından İncelenmesi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Rotter, Julian B. (1989), "Internal Versus External Control of Reinforcement A Case History of a Variable", *American Psychologist*, Cilt 44, Sayı 4, 625-626.
- Sardoğan, Mehmet E. ve Canani Kaygusuz ve T. Fikret Karahan (2006), "Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı Düzeylerine Etkisi", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 184-194.
- Solmuş, Tarık (2004), "İş Yaşamı, Denetim Odağı ve Beş Faktörlük Kişilik Modeli", *Türk Psikoloji Bülteni*, Cilt 10, Sayı 34-35, 196-205.
- Tümkaya, Songül (2000), "İlkokul Öğretmenlerindeki Denetim Odağı ve Tükenmişlikle İlişkisi", *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 8, 1-8.
- Wood, April Moy, Coleen Saylor ve Jayne Cohen (2009), "Locus of Control and Academic Success Among Ethnically Diverse Baccalaureate Nursing Students", *Nursing Education Perspectives*, Cilt 30, Sayı 5, 290-294.

Yağışan, Nihan ve Ali Murat SÖnböl ve Özgöl Bike YÖcalan (2007), “Eğitim Faköltesi GÖzel Sanatlar Ve Diğer Bölüm Öğrencilerinin Benlik İmgesi Ve Denetim Odaklarının Karşılaştırılması”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 17, 595-607.

Yazıcıoğlu, Yahři ve Samiye Erdoğan (2007), *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.